

Schoepf Merei Ágost halálának 150. évfordulójára

(150th anniversary of the death of August Schoepf Merei)

Gracza Tünde

Pécsi Tudományegyetem Pekár Mihály Orvosi és Élettudományi Szakkönyvtár

(igazgató: Gracza Tünde)

Összefoglalás

150 éve halt meg Schoepf Merei Ágost, a magyar orvostörténelem egyik legkiemelkedőbb alakja. Élete során három kórházat – köztük a manchesteri Gyermek-kórházat – alapított. Neki köszönhető az első magyar nyelvű gyermekgyógyászati folyóirat és tankönyv is. A gyermekgyógyászat úttörői egyikeként tartják számon Európában.

Summary

August Schoepf Merei is one of the most outstanding personalities of the Hungarian medical history, died 150 years ago. He founded three hospitals – one of them was the Clinical Hospital for Diseases of Children in Manchester. The first Hungarian journal and textbook of pediatrics came about thanks to him. He is one of the pioneers of pediatric medicine in Europe.

*

Samuele Schöpf 1804. szeptember 26-án született Győrben és az egy nap múlva megtartott keresztelés során kapta meg az Augustus nevet is. Korai árvasága miatt középiskoláit Magyarország különböző városaiban végezte. Viszonylag későn, 1828-tól kezdte meg orvosi tanulmányait a Paviai Egyetemen, ahol 1832-ben írta meg „*De Ischuria*” című disszertációját, majd nyerte el orvos-sebész doktori és szemézmesteri oklevelét. Ugyanezen év október 11-én Assisiben kötött házasságot *Giovanni Alessandro Bambilla* unokájával, *Jozefával*. Az ezt követő két évben *Franz Xaver Hildebrand* professzor mellett tevékenykedett Bécsben, aki állást is kínált számára, de 1834-ben mégis hazatért Pestre. Az akkori Osztrák-Magyar Monarchia részét képező hon egészségügye gyermekcipőben járt, a lakosság nagy része sze-

gény és tudatlan volt, az orvoslás a környező országokhoz képest igen elmaradott volt és nagy hiányosságokkal küszködött. „Mi fölötte nagyon hátra vagyunk, s teljesen meg vagyok győződve, hogy előrehatásunk lehetőségére vagy németekké kell lennünk, vagy erősen magyarosodnunk; - Ki választaná, s melly sikerrel, az első föltételt? tehát a másodikhoz kell fogni. Itt pedig azt említem, mit Nagy Pál 1808-ban s Ön sok helyen a nyelvről mondott! Papnak, orvosnak mindnek meg kell magyarosodni. Még Magyar orvosi publikum nincsen – van-é jó magyar orvosi, sebészi intézet és tudomány?” – írta Schoepf August az egyik levelében a legnagyobb magyarnak nevezett Széchenyi Istvánnak (1).

Mi mindent tudott terveiből megvalósítani a Budapesten eltöltött évek alatt? „Orvosi rendszerek, gyógymódok s némely rokon tárgyakról” című, Pesten megjelent könyvéért a Magyar Tudományos Akadémia tagjává választották 1835-ben.

1836-1843 között elsőként tanított orvostörténetet a Pesti Királyi Egyetemen. A hön áhított gyermekgyógyászat tanítását csak 1847-től kezdhette meg.

1836-ban megalapította a Pesti Orthopaediai Privát-Intézetet a „Mirigykór s Elgörbülések” gyógyítására. Ebben az angolkórosokon kívül más testi eltorzulásokat is, könnyűeket és súlyosabbakat, de mindig idülteteket és gyógyíthatóakat (a gyermekeknél 5 éves kortól a serdülőkorig) kezeltek (2). A kórházat az 1838-as árvíz sajnos teljesen elpusztította.

1839-ben megalapította a Pesti Szegény Gyermekkérdőház Egyesületet és még ugyanezen esztendőben az Ötpacsirta utcában saját költségén tizenkét ágas gyermekkérdőházat nyitott meg (3). Ez volt Európa negyedik gyermekkérdőháza a párizsi Hôpital des Enfants Malades, a szentpétárvári Nikolai Children’s Hospital és a bécsi St. Anna’s Children’s Hospital után. A kórház létrehozásának célját így határozta meg: „Segélytelen beteg gyermekeket vallás, születés és lakhelyük tekintete nélkül ápolni és gyógyítani, az anyáknak súlyos beteg kisdedeikkel együtt fölvétele és az alább leírandó ambulatórium által a gyermekápolás javítására a szegények között munkálni, végül ifjú orvosoknak alkalmat nyújtván, hogy magokat a gyógytan imez fontos, nehéz és mind eddig nem elegendő figyelemre méltatott ágában gyakorlatilag kiképezhessék” (4).

A kórházában elhaltakon rendszeres boncolást végzett. Magyarországon először itt vezettek betegekről pontos és rendszeres kórtörténetet. Ezek a magyar nyelv-

ven írt kórtörténetek is nagyban hozzájárultak a magyar orvosi nyelv kialakulásához, megteremtéséhez. Pl. a „láz” az ő kórtörténeteiben szerepelt először. A diagnosztikus vizsgálati módszerek közül a kopogtatást és hallgatózást, a sebészi beavatkozások közül a bőr alatti ín- és izommetszéseket, a kancsal szem műtétjét, a gégediftéria eseteiben a légcsőmetszést, a vele született agyvízkór esetében a víz levezetését ő honosította meg. Először ő alkalmazott éternarkóziást gyermeksebészeti műtétek során. 1847-ben jelentette meg az első magyar gyermekgyógyászati tankönyvnek számító munkája első kötetét. Ő szerkesztette az első magyar gyermekgyógyászati folyóiratot, a havonta megjelenő *Magyar orvos-sebészi és természettudományi évkönyvek*-et.

Az 1848-49-es magyar szabadságharc során csatlakozott az *Alessandro Monti* ezredes által szervezett olasz légióhoz, annak főorvosi tisztét töltötte be törzsorvosi rangban. Ekkor vette fel a *Merei* nevet. A szabadságharc 1849-ben elbukott, felesége meghalt kolerában, neki pedig két gyermekével együtt el kellett hagynia hazáját. Kórházát id. *Bókai János* professzorra bízta, aki folytatta nagy elődje örökét és munkásságával szintén kiérdemelte, hogy Európa leghíresebb gyermeksebészeit számba vevő „The Pioneers of pediatric medicine” egyikévé válhasson (5).

Törökországon, Párizson, Edinburgh-on keresztül végül is Manchesterbe érkezett, itt kezdett új életet 1850-től. Szerencsére olyan pártfogóra akadt, mint *James Whitehead* szülész orvos. Neki köszönhető, hogy nem csupán hivatását gyakorolhatta, de a Chatham Street School fizetett előadójául is szerződött. Nagy érdeklődés övezte előadásait orvosnövédekkel és fiatal orvosokkal zsúfolásig megtöltött termekben tartotta, sőt a *Provincial Medical Journal* 1851. május 15-től folyamatosan közölte őket. Három közülük a berlini *Journal für Kinderkrankheiten*-ben is megjelent. (6). Ekkor határozták el *Whiteheaddel* egy gyermekkórház alapítását. Körlevelükben, amelyet Manchesterben küldtek szét, a gyermekkórház létrehozásához kerestek támogatókat (7).

Közben *Merei* tovább folytatta az angolkórral kapcsolatos vizsgálatait is. 1855-ben megjelent *On the Disorders of Infantile Development, and Rickets* című könyve a mai napig nélkülözhetetlen forrásul szolgál az angolkór kutatói számára (8).

1856-ban az előírt szigorlat letétele után okleveles angol orvossá és a londoni orvosi kollégium tagjává avatták. Ebben az évben nyithatták meg végre a manchesteri *Clinical Hospital for Diseases of Children* kapuit is. Az intézet sikeréről, fogadta-

tásáról a manchesteri lapok számoltak be (9). A kórház működéséről pontos statisztikákat közlő éves jelentések készültek, amelyek méltán vívták ki a kortársak elismerését.

1858. február 10-én még részt vett a Clinical Hospital bizottsági ülésén, de az ott jóváhagyott tervek pl. az „orvosi szolgálat organisatioja fizetésekkel” megvalósulását már nem érte meg. Március 12-én halt meg májrákban. Haláláról többek között a British Medical Journal is megemlékezett (10).

Irodalom

1. *Jáki G.*: Adatok Schoepf Merei Ágost élettörténetéhez. *Comm Hist Artis Med* 1957. 5: 5-57.
2. *Gortvay Gy.*: Schöpf-Merei Ágoston halálának 100. évfordulója. *Orv Hetil* 1958. 99: 995-998.
3. *Palla Á.*: Adalékok Schoepf-Merei Ágoston 1836-ban alapított ortopédiai intézetéről. *Orv Hetil* 1955. 96: 389-391.
4. *Fritz S.*: Schoepf-Merei Ágoston dr. (1804-1858) élete és működése. *Orv Hetil* 1955. 96: 359-361.
5. *Wiedemann, H. R.*: The pioneers of pediatric medicine. Johann Bókai Sen. (1822-1884) *Eur J Pediatr* 1993. 152: 1.
6. *Osváth Zs.*: Schopf Merei Ágost Angliában. *Comm Hist Artis Med* 1990. 54: 99-121.
7. *Whitehead, J., Merei S. A.*: Suggestions for a Clinical Hospital for Diseases of Children. <http://www.rcpe.ac.uk/images/library/simpson/whitehead.jpg>
8. *Hardy, A.*: Commentary: Bread and alum, syphilis and sunlight: rickets in the nineteenth century. *Int J Epid* 2003. 32: 337-340.
9. Hospital for the Diseases of Children. *The Manchester Courier and Lancashire General Advertiser* 1857. Jan 3.
10. The late August Schoepf Merei M. D. *Brit Med J* 1858. 296-297.

Levelezési cím: Gracza Tünde
Pécsi Tudományegyetem
Pekár Mihály Orvosi és Élettudományi Szakkönyvtár

Pécs

Szigeti út 12.

7624

E-mail: tunde.gracza@aok.pte.hu

Mailing address: Tünde Gracza
University of Pécs
Mihály Pekár Medical and Life Science Library

Pécs

Szigeti út 12.

7624